

Geen zicht op economische en sociale consequenties

Wetten Minimumbeloning en Zelfstandigenverklaring zijn roekeloos, werpen drempels op en ontnemen ondernemers ruimte voor inkomensverbetering.

De minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid stelt dat de wetten Minimumbeloning en Zelfstandigenverklaring zijn bedoeld om segregatie op de arbeidsmarkt te beperken en armoede terug te dringen. De realiteit is dat beide wetten nieuwe drempels opwerpen en er uiteindelijk toe leiden zwakkeren in de arbeidsmarkt meedogenloos moeten worden aangepakt.

De wetten zijn bedoeld als lapmiddel voor de gewraakte Wet DBA, maar lijken op eenzelfde manier tot stand te zijn gekomen. De economische en juridische gevolgen zijn niet onderzocht. Over de morele consequenties voor de handhaving lijkt niet nagedacht. Voor kwetsbare krachten onder het bestaansminimum dreigen niet alleen forse administratieve lasten, maar uiteindelijk ook boetes en maatregelen die hen sociaaleconomisch nog verder in het nauw brengen.

Economische effecten niet onderzocht

Het Integraal Afwegingskader maakt duidelijk dat de wetten zijn gesteld in sociaaleconomisch beleid. De bredere economische gevolgen van de ingrepen in de markt lijken niet onderzocht. De effectanalyse beperkt zich tot 'zelfstandigen'. Dat is geen coherente doelgroep, zoals ook blijkt uit de conceptteksten, het afwegingskader en uitspraken van de minister. De analyse van verwachte effecten van de regeling voor uiteenlopende doelgroepen ontbreekt. De effecten voor verschillende sectoren, regio's en product-marktcombinaties zijn niet inzichtelijk gemaakt.

Een en ander blijkt ook uit de opzet van deze consultatie. De communicatie bleef beperkt tot goed ingevoerde partijen in de polder en enkele groepen professionals op sociale media. De wetgeving en de achtergronden worden gefragmenteerd aangeboden in ambtelijk jargon. Dat is niet alleen strijdig met het voornemen van de minister om de kloof tussen *those who can* en *those who can't* te overbruggen.

Door de gebrekkige opzet loopt het ministerie ook essentiële terugkoppeling voor de uitwerking van beleidscommunicatie en handhaving mis. Zo rijst de vraag of een realistische planning voor de invoering en handhaving van deze wetten mogelijk is.

Geen zicht op economische effecten

De minister gaat voorbij aan de economische effecten van het instellen van tariefdrempels. In een debat toonde hij zich bekend met een studie naar de invoering van het minimumloon in de Verenigde Staten. In het afwegingskader voor deze wetten ontbreken evenwel de effecten op economie, maatschappij en ondernemerschap.

De wet biedt andere marktpartijen ruimte om tarieven tijdelijk af te stemmen op dat wettelijk minimum en zodoende zelfstandigen uit de markt te drijven. Dat lijkt in lijn met de kortetermijnbeleidsdoelstellingen, maar er wordt voorbij gegaan aan de gevolgen voor economie en samenleving. Hier worden dezelfde fouten gemaakt als bij de ontwikkeling van de Wet DBA.

Geen ruimte voor toevoegen waarde

Om de ingrepen in de markt mogelijk te maken, wil de minister zelfstandigen dwingen tot werken op uurbasis. Daarmee wordt hen een belangrijk instrument voor inkomensverbetering ontnomen. Ondernemers verbeteren hun dienstverlening door bijvoorbeeld standaardisatie, efficiëntieverbetering, creativiteit en trefzekere analyses. Door een deel van die toegevoegde waarde op te eisen, verbeteren ze hun inkomen en hun positie.

Sneuelen innovatie

Als moet worden onderhandeld op basis van uurtarief, wordt een ondernemer ten onrechte ingekaderd in het loongebouw. Met het wegnemen van een redelijke vergoeding voor toegevoegde waarde sneuelen stimulansen voor innovatie. Zelfstandigen baseren hun tarieven op een inschatting van de waarde van een klantrelatie over een jaar of langer. Alleen zij kunnen beoordelen of er ruimte is voor enkele verlieslatende projecten.

Onderzoek en ontwikkeling

Zijn de te verwachten effecten van het dwingende kader van het uurtarief in kaart gebracht? Er rekening gehouden met andere samenwerkingsvormen dan de geijkte relatie tussen opdrachtgever en opdrachtnemer? Kan een zelfstandige een retentie-fee factureren voor beschikbaarheid waaraan nog geen concrete activiteiten zijn gekoppeld? Kan een ondernemer nog bijdragen voor een gezamenlijke investering in onderzoek- en ontwikkeling in rekening brengen? Mag een ondernemer verlieslatende projecten accepteren, bijvoorbeeld om kennis en ervaring op te doen?

Voor ondernemingen en instellingen wordt het lastiger om specifieke expertise in te huren. Ook moet gevreesd worden dat de gevolgen van de wetgeving op kwetsbare initiatieven in bijvoorbeeld sociaal werk, de culturele sector en bijvoorbeeld de leefbaarheid in krimpregio's over het hoofd zijn gezien. De minister merkte eind november in de Tweede Kamer laconiek op dat de weerstand van zelfstandigen voorspelbaar was. Net als bij de Wet DBA is teleologisch gestreefd naar het inperken van ondernemerschap zonder de gevolgen voor de maatschappij in kaart te brengen.

Economische effecten tariefdrempels

In het afwegingskader ontbreken de economische effecten van het instellen van tariefdrempels. Zo kunnen andere marktpartijen ervoor kiezen om hun tarieven tijdelijk af te stemmen op dat wettelijk minimum, zodat zelfstandigen uit de markt worden geprezen. Dat lijkt in lijn met de kortetermijnbeleidsdoelstellingen, maar de gevolgen voor economie en samenleving zijn niet duidelijk. Zo is nu al zichtbaar dat arbeidskrachten zoals afwassers worden geworven voor een zzp-tarief van zestien euro. Er dreigt een *race to the bottom* die haaks staat op de doelstellingen van kabinet en vakbeweging.

Ook het effect van instellen van de arbitraire grens van 75 euro voor de opt-

outregeling is niet duidelijk en vraagt nader onderzoek. Met deze regeling wordt een nieuw juridisch kader geïntroduceerd. Experts breken zich daar nu al het hoofd. Er ontstaan ongetwijfeld interpretaties die door beleidsmakers, politici en vakbeweging als ongewenst worden gezien en vervolgens als 'schijnconstructies' worden geframed. En niet in de laatste plaats is het effect van deze tariefdrempel onduidelijk. Vanuit het oogpunt van mededinging is het onwenselijk om tariefnormen te communiceren. Ze ontwrichten de marktwerking en ontnemen ondernemers ruimte om zich te ontplooien of zich bijvoorbeeld staande te houden in een turbulente markt.

Zorgen handhaving

De onvermijdelijke tekortkomingen van de wetgeving worden neergelegd bij de zelfstandigen. Hoe denkt de minister de handhaving te organiseren? Er worden niet alleen ongekende administratieve inspanningen gevraagd van zelfstandigen aan de onderkant van de samenleving. Voor de kwetsbare eenpitters die het kabinet zegt te willen beschermen dreigen forse boetes, ook als ze zich houden aan het gestelde minimumtarief. Ondernemerschap betekent bovendien een bewuste keuze voor niet-declarabel werk. De administratieve lasten zijn daar een voorbeeld van. Maar hoe kan de fiscus investeringen van een ondernemer in zijn toekomst beoordelen? Het beoordelen van de inzet van zelfstandige gastouders voor kinderopvang bleek al te complex voor de Belastingdienst.

De voorliggende conceptwetten Wetten Minimumbeloning en Zelfstandigenverklaring leiden tot segregatie, werpen drempels op voor participatie, leiden tot onnodige druk en risico's voor minima en ontnemen ondernemers ruimte voor inkomensverbetering. Net als bij de Wet DBA zijn de gevolgen voor economie en maatschappij niet onderzocht. Het zijn roekeloze voorstellen die niet bijdragen aan de doelstellingen van de regering, burgers in het nauw brengen en de overheid opzadelen met een onmogelijke opgave.

Zeist, 6 december 2019,
Arjan van der Knaap